

Φυσική των οφθαλμών και της όρασης

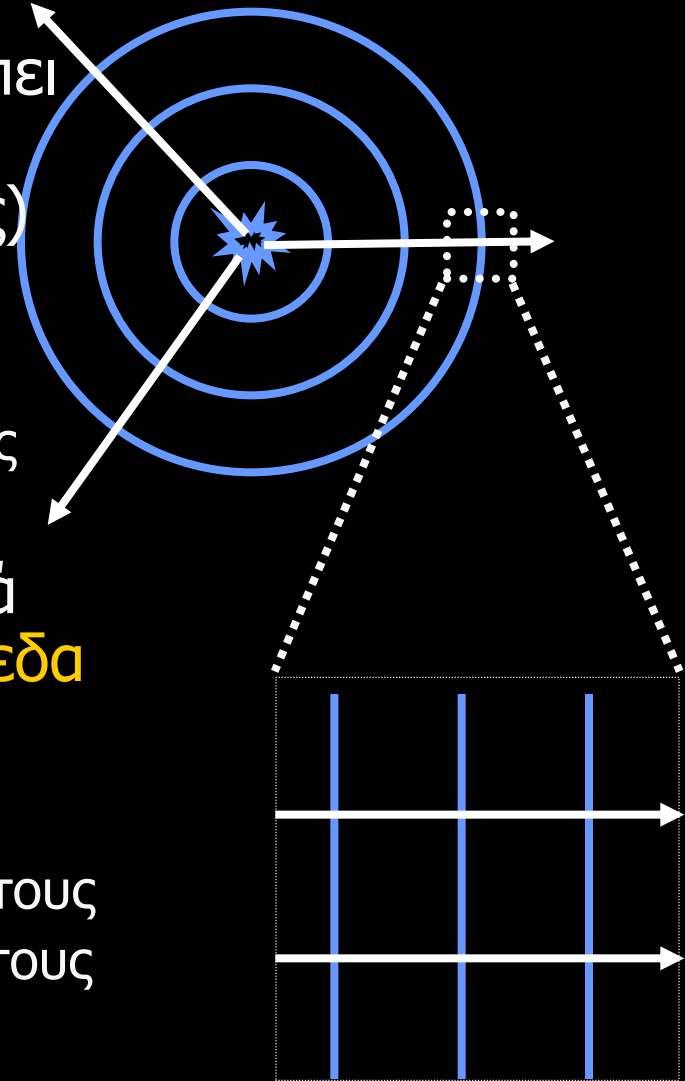
Κική Θεοδώρου

Περιεχόμενα

- ✓ Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής
- ✓ Ανατομία του Οφθαλμού
- ✓ Αμφιβληστροειδής – Ο ανιχνευτής φωτός του οφθαλμού
- ✓ Το κατώφλι της όρασης
- ✓ Φαινόμενα περίθλασης στον οφθαλμό
- ✓ Οπτική οξύτητα
- ✓ Οφθαλμαπάτες και συναφή φαινόμενα
- ✓ Η ελαττωματική όραση και η διόρθωσή της
- ✓ Έγχρωμη όραση και χρωματική εκτροπή
- ✓ Όργανα που χρησιμοποιούνται στην οφθαλμολογία

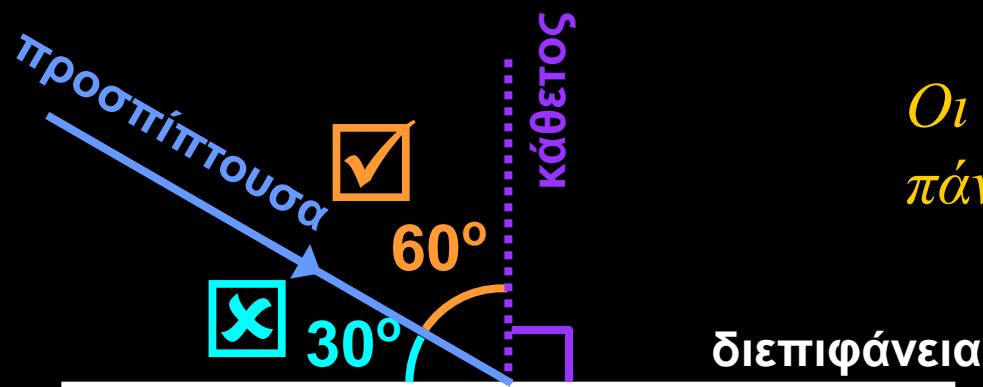
Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

- Μία σημειακή πηγή φωτός εκπέμπει σφαιρικά κύματα (κάθε κύκλος δείχνει το «**μέτωπο**» του κύματος)
- Οι **ακτίνες** είναι:
  - Κάθετες στα μέτωπα των κυμάτων
  - Δείχνουν την διεύθυνση του κύματος
  - Είναι ευθείες γραμμές
- Μακριά από την πηγή τα σφαιρικά κύματα δείχνουν επίπεδα → **επίπεδα κύματα**
- Για τα επίπεδα κύματα:
  - Τα **μέτωπα** είναι **παράλληλα** μεταξύ τους
  - Οι **ακτίνες** είναι **παράλληλες** μεταξύ τους και **κάθετες** στα μέτωπα

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

- Υποθέτουμε ότι οι ακτίνες φωτός ακολουθούν μία ευθεία γραμμή
- Θα επέλθει αλλαγή όταν οι ακτίνες συναντήσουν μία επιφάνεια
  - Ανάκλαση
  - Διάθλαση
  - Απορρόφηση
- *Η περίθλαση και άλλα φαινόμενα περιγράφονται καλύτερα αν δούμε το φως ως κύματα και όχι ως ακτίνες*

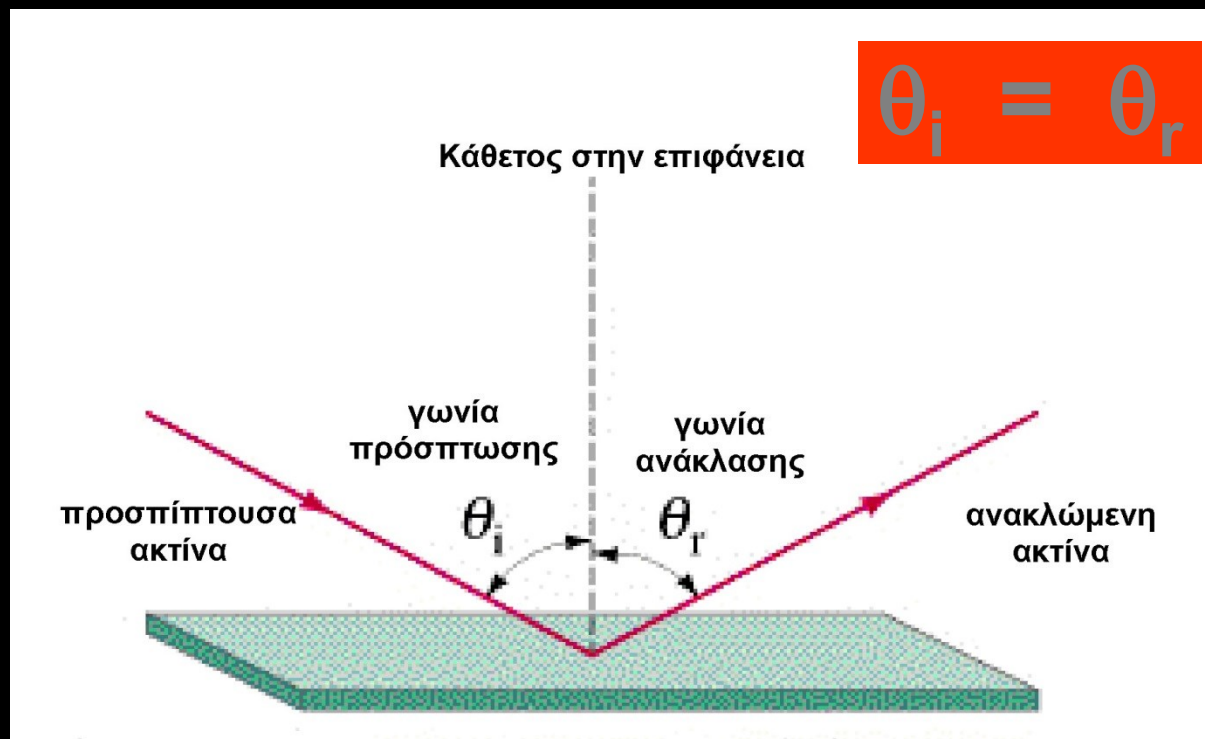

Οι γωνίες μετριούνται πάντα ως προς την κάθετο

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

Ανάκλαση

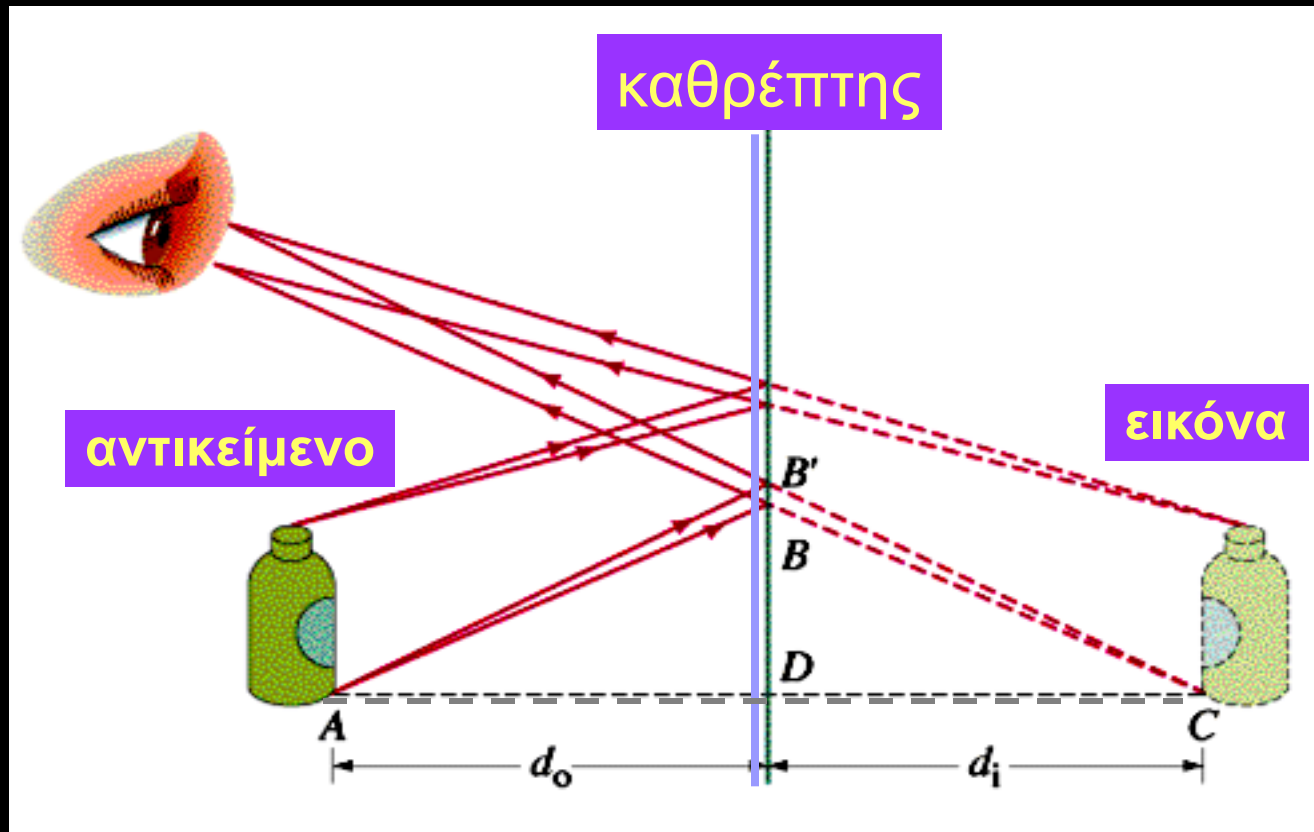
Γωνία πρόσπτωσης = Γωνία ανάκλασης

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

Ανάκλαση

Ο εγκέφαλος υποθέτει ότι το φως ταξιδεύει **πάντα** σε ευθεία γραμμή

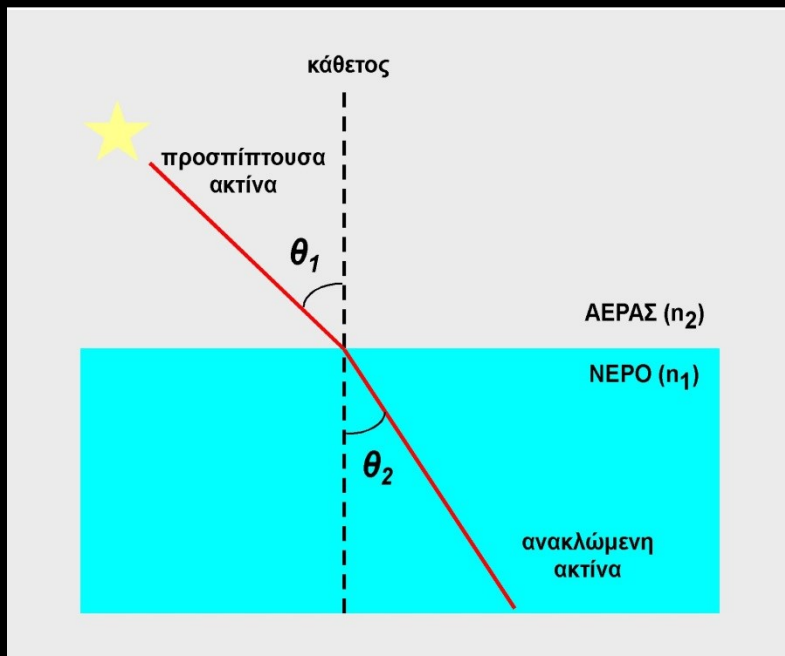

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

Διάθλαση

Νόμος του Snell :

$$n_1 \sin\theta_1 = n_2 \sin\theta_2$$

Δείκτης διάθλασης: $n = c / v$

c = ταχύτητα στο **κενό**

v = ταχύτητα στο μέσο

<u>μέσο</u>	<u>n</u>
κενό	1.0
αέρας	~1.0
νερό	1.3
γυαλί	1.5

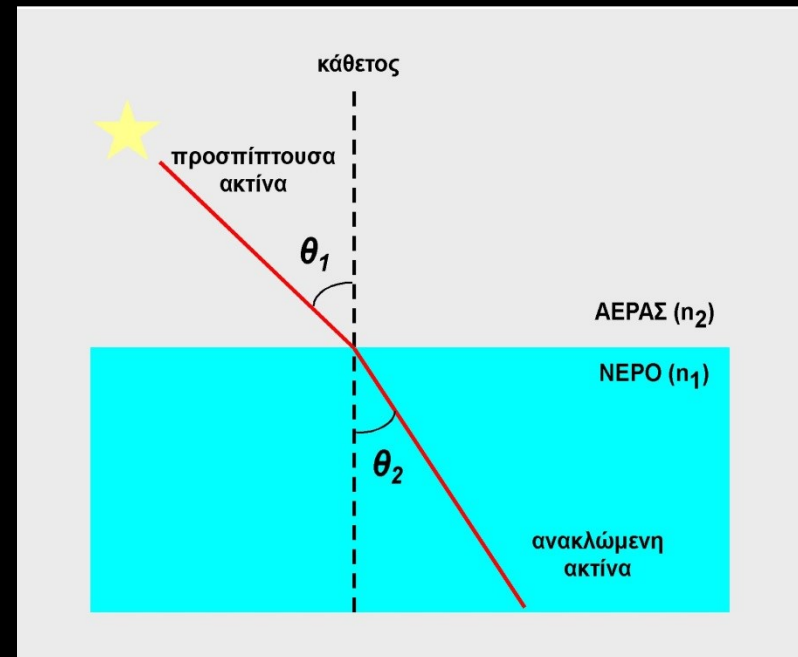
Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

Διάθλαση

$$n_1 \sin \theta_1 = n_2 \sin \theta_2$$

$$n = \frac{c}{v}$$

$$\frac{\sin \theta_2}{\sin \theta_1} = \frac{n_1}{n_2} = \frac{v_2}{v_1}$$

Οπότε αν $v_2 < v_1$ (μέσο #2 είναι πιο αργό),

τότε $\theta_2 < \theta_1$

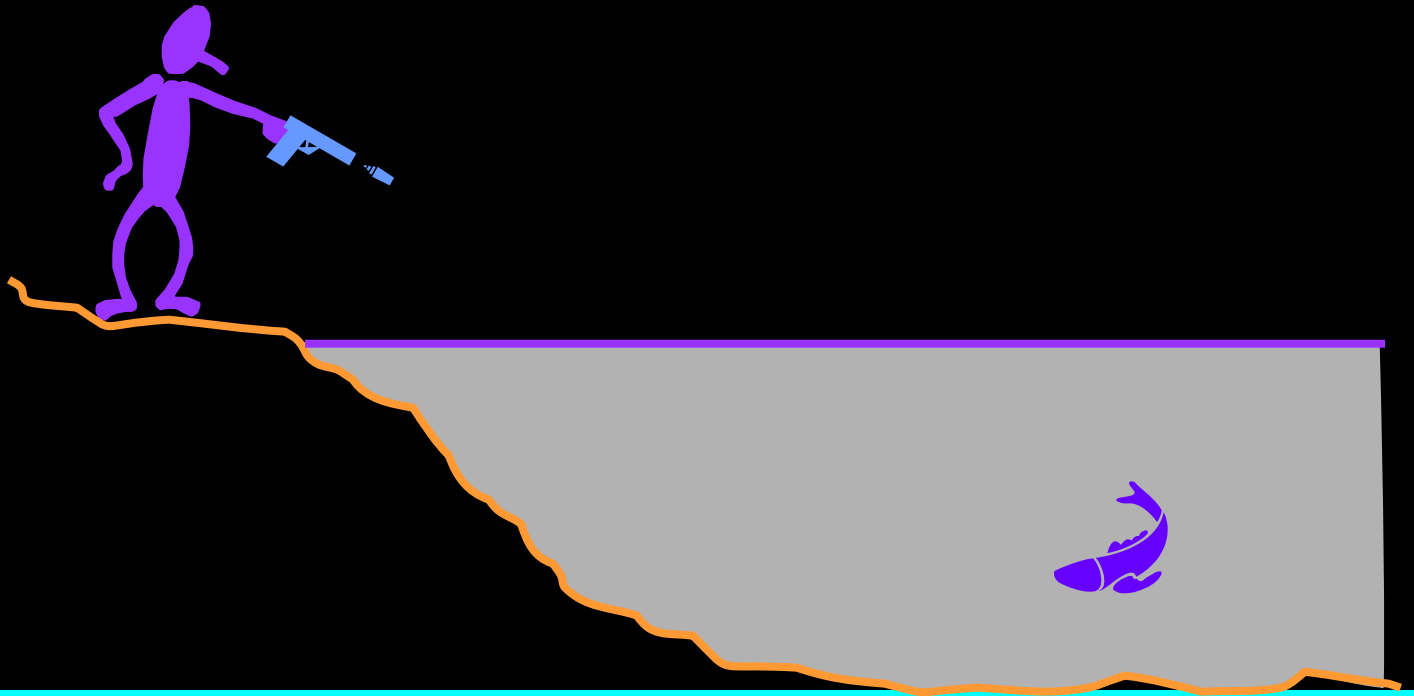
και η ακτίνα θα «λυγίσει» προς την κάθετο !!

ΤΕΣΤ 1

Για να χτυπήσεις ένα ψάρι με ένα όπλο, πρέπει να στοχεύσεις κατευθείαν στην εικόνα, λίγο πάνω, ή λίγο κάτω?

- (1) Κατευθείαν στην εικόνα
- (2) Λίγο πάνω
- (3) Λίγο κάτω

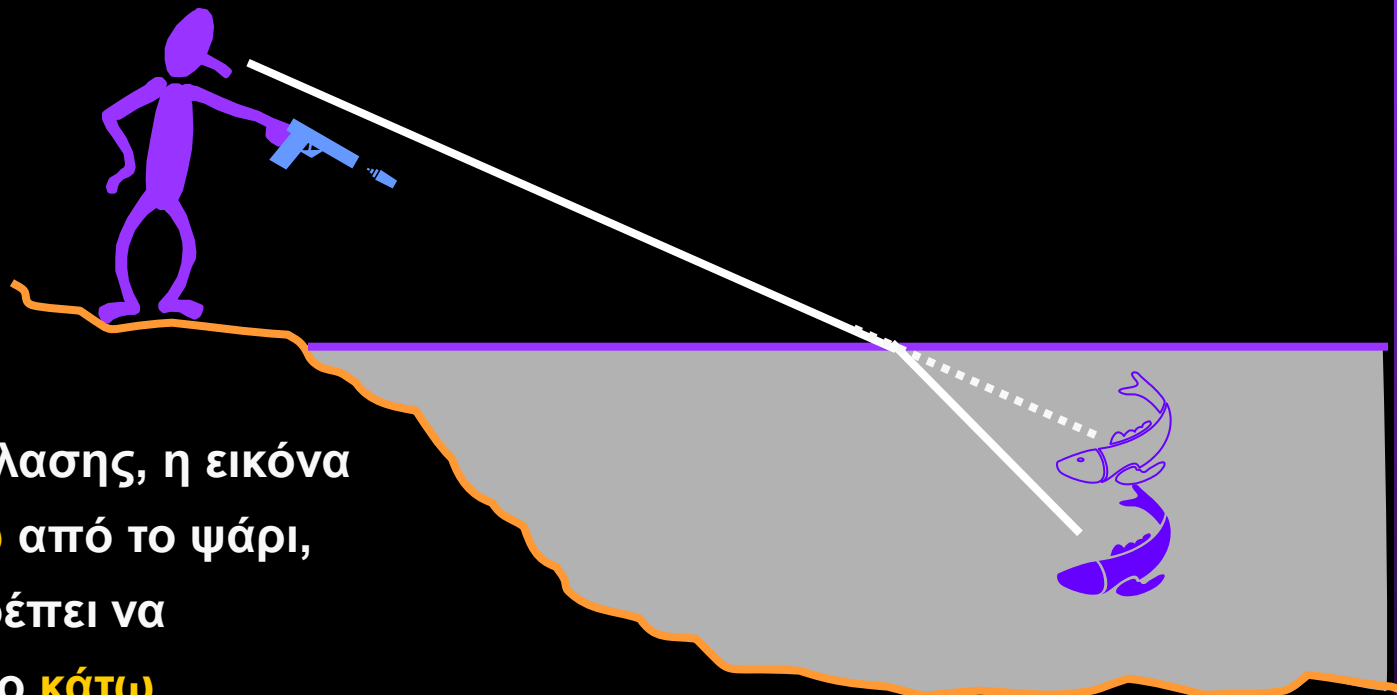

• Για να χτυπήσεις ένα ψάρι με ένα όπλο, πρέπει να στοχεύσεις κατευθείαν στην εικόνα, λίγο πάνω, ή λίγο κάτω?

(1) Κατευθείαν στην εικόνα

(2) Λίγο πάνω

(3) Λίγο κάτω

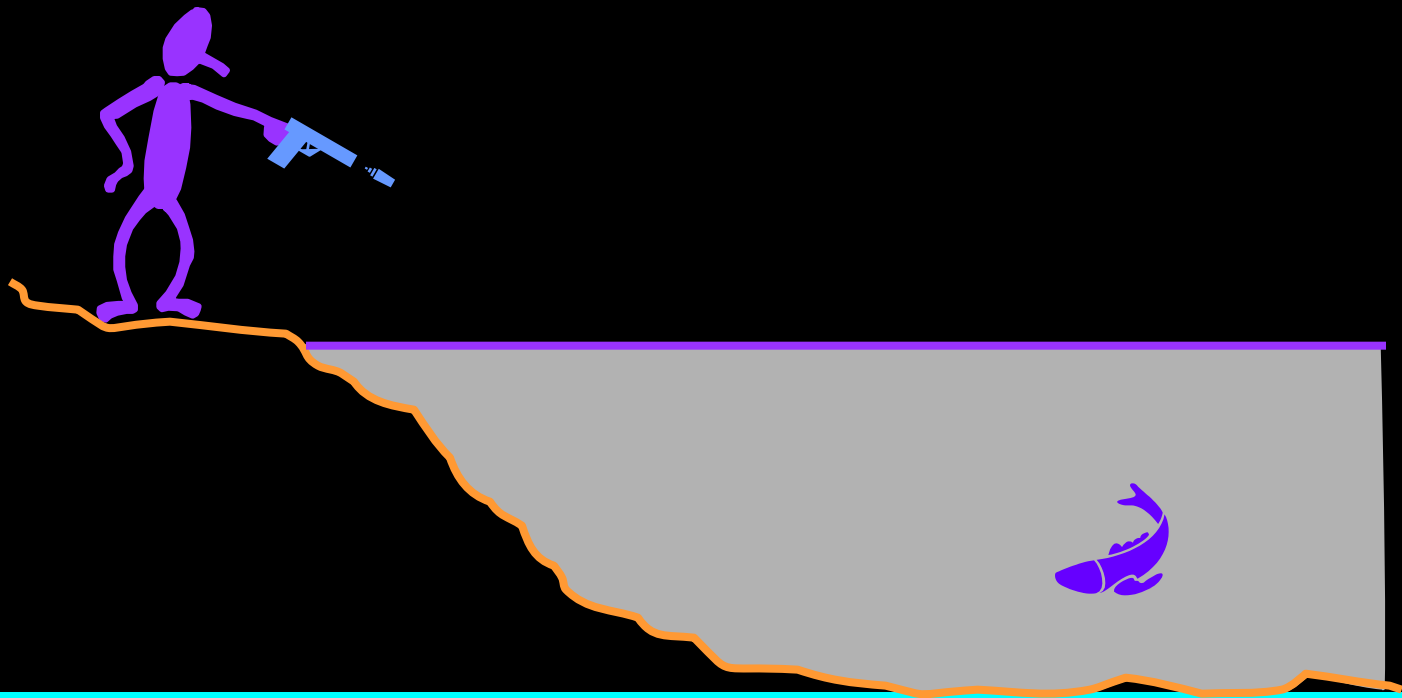

Λόγω της διάθλασης, η εικόνα θα φανεί **πάνω** από το ψάρι, για αυτό θα πρέπει να στοχεύσεις λίγο κάτω.

ΤΕΣΤ 2

Για να χτυπήσεις ένα ψάρι με ένα laser όπλο, πρέπει να στοχεύσεις κατευθείαν στην εικόνα, λίγο πάνω, ή λίγο κάτω?

- (1) Κατευθείαν στην εικόνα
- (2) Λίγο πάνω
- (3) Λίγο κάτω

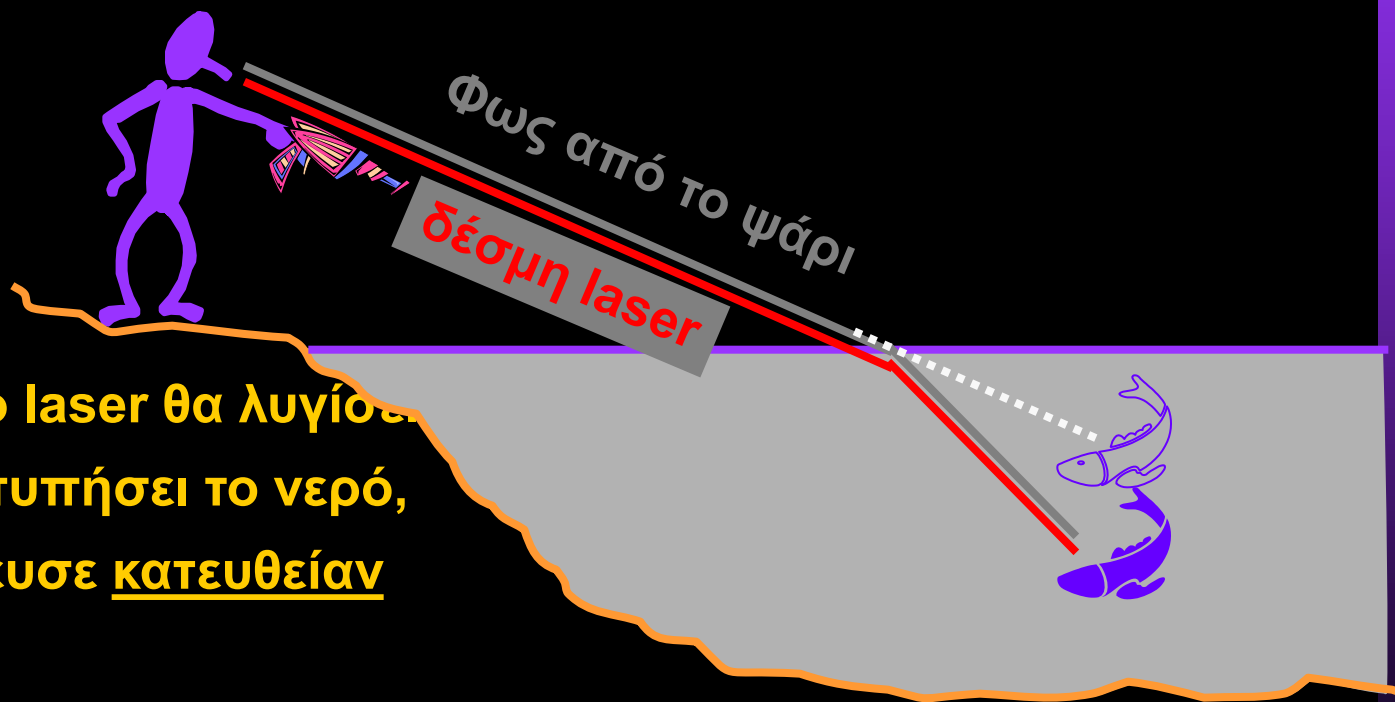

Για να χτυπήσεις ένα ψάρι με ένα laser όπλο, πρέπει να στοχεύσεις κατευθείαν στην εικόνα, λίγο πάνω, ή λίγο κάτω?

(1) Κατευθείαν στην εικόνα

(2) Λίγο πάνω

(3) Λίγο κάτω

Το φως από το laser θα λυγίσει επίσης όταν χτυπήσει το νερό, για αυτό στόχευσε κατευθείαν το ψάρι.

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

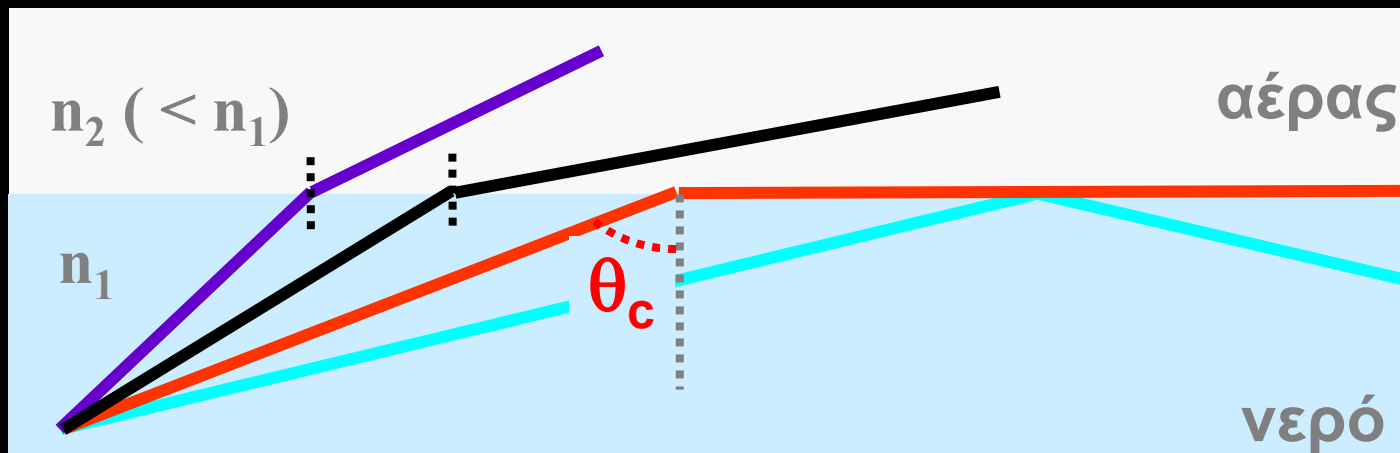
Διάθλαση

- Όταν το φως πάει από μέσο με **υψηλό n** σε μέσο με **χαμηλό n** , οι ακτίνες λυγίζουν σε μεγάλη γωνία από την κάθετο.
- Για γωνίες μεγαλύτερες της θ_c δεν υπάρχει **καθόλου** διάθλαση

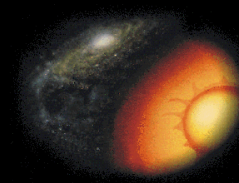
$$n_1 \sin \theta_c = n_2 \sin 90^\circ = n_2$$

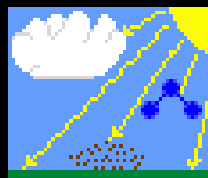
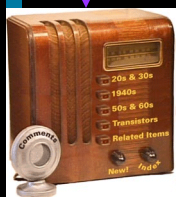
$$\sin \theta_c = \frac{n_2}{n_1}$$

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

RF μ wave infrared visible υπ x-ray γ -ray cosmic

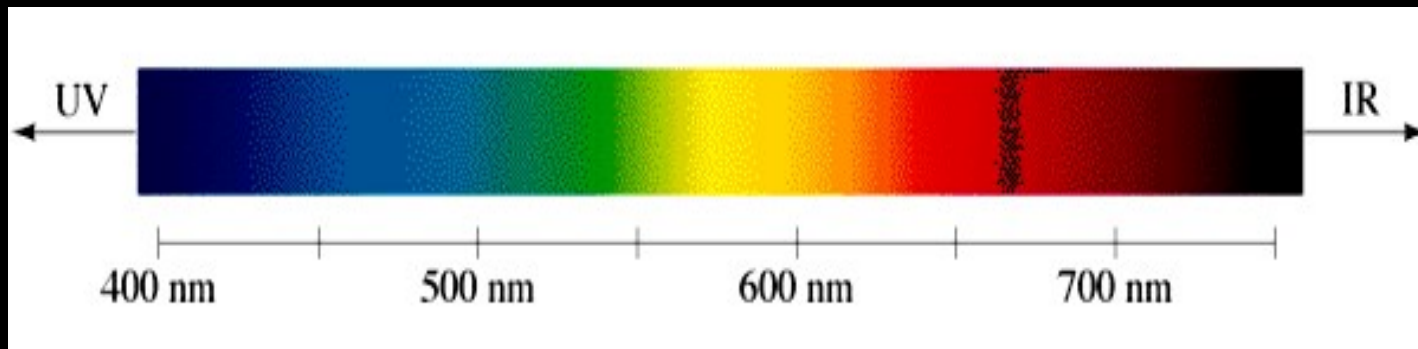
Χαμηλή ενέργεια

Υψηλή ενέργεια

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

- Θυμηθείτε ότι το λευκό φως περιέχει όλα τα χρώματα του

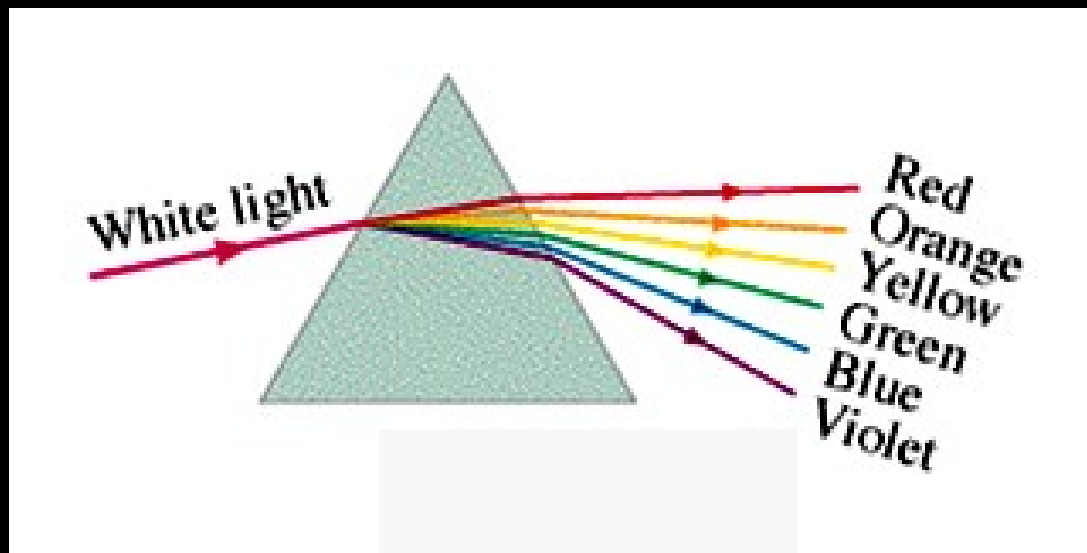
φάσματος

- κάθε χρώμα από το φάσμα έχει και διαφορετικό μήκος κύματος

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

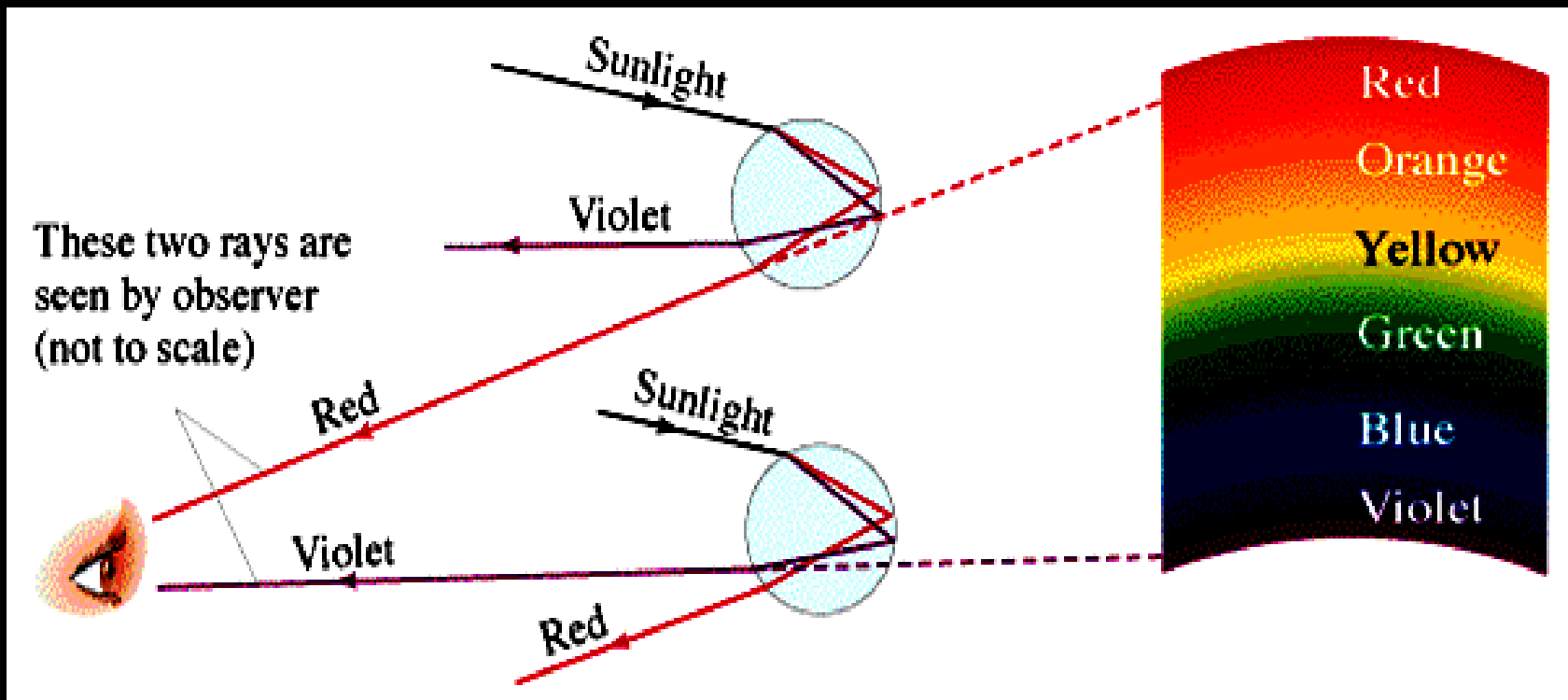
- n μειώνεται καθώς λ αυξάνεται
  - για **κόκκινο** φως ($\lambda = 700$ nm) $\Rightarrow n$ μικρό (μικρότερη διάθλαση)
  - για **μπλε** φως ($\lambda = 400$ nm) $\Rightarrow n$ μεγάλο (μεγαλύτερη διάθλαση)
  - διαχωρισμός των χρωμάτων λόγω της **διάθλασης !!**

Στοιχεία Γεωμετρικής Οπτικής

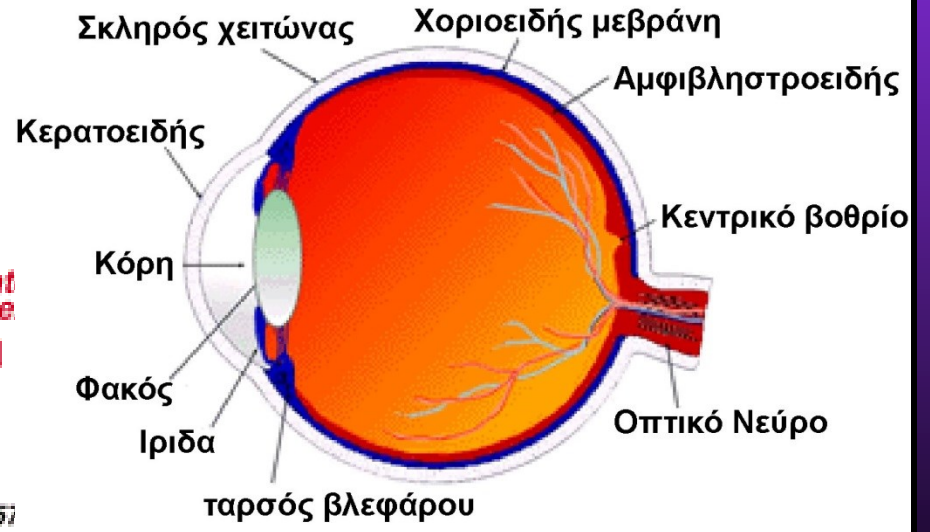
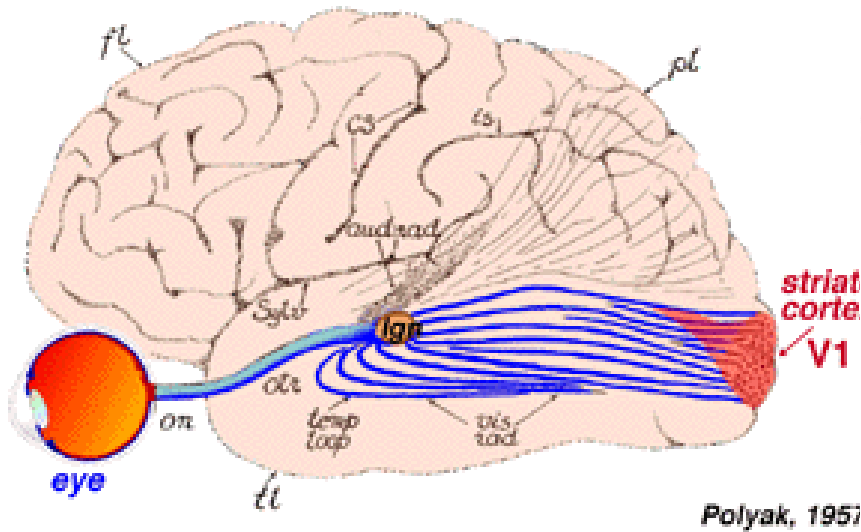
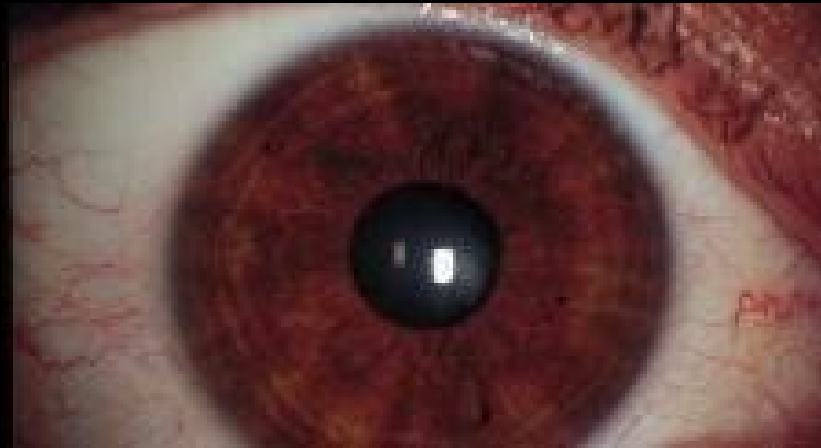
- Το φως διαθλάται στις σταγόνες νερού
  - ✓ **κόκκινο** φως σε μικρότερη γωνία (**ψηλά** στο ουράνιο τόξο)
  - ✓ **μοβ** φως σε μεγαλύτερη γωνία (**χαμηλά** στο ουράνιο τόξο)

ΟΦΘΑΛΜΟΣ

Οφθαλμός

Οφθαλμός: το καλύτερο οπτικό σύστημα!

- ✓ Μεγάλη οπτική γωνία με ταυτόχρονη δυνατότητα εστίασης
- ✓ Γρήγορο σύστημα αυτόματης εστίασης
- ✓ Αποτελεσματική λειτουργία για ένα εύρος έντασης φωτός ($10^{10}:1$)
- ✓ Διαθέτει ενσωματωμένο σύστημα ίασης πιθανών αμυχών
- ✓ Διαθέτει σύστημα ρύθμισης εσωτερικής πίεσης
- ✓ Διαθέτει προστασία (οστέινη θήκη)
- ✓ Διαθέτει σύστημα λίπανσης
- ✓ Η ανεστραμμένη εικόνα επανορθώνεται αυτόματα
- ✓ Καλή αντίληψη διαστάσεων και τρισδιάστατη απεικόνιση από των συνδυασμό και των δύο οφθαλμών
- ✓ Ευέλικτη κίνηση

Οφθαλμός: το καλύτερο οπτικό σύστημα!

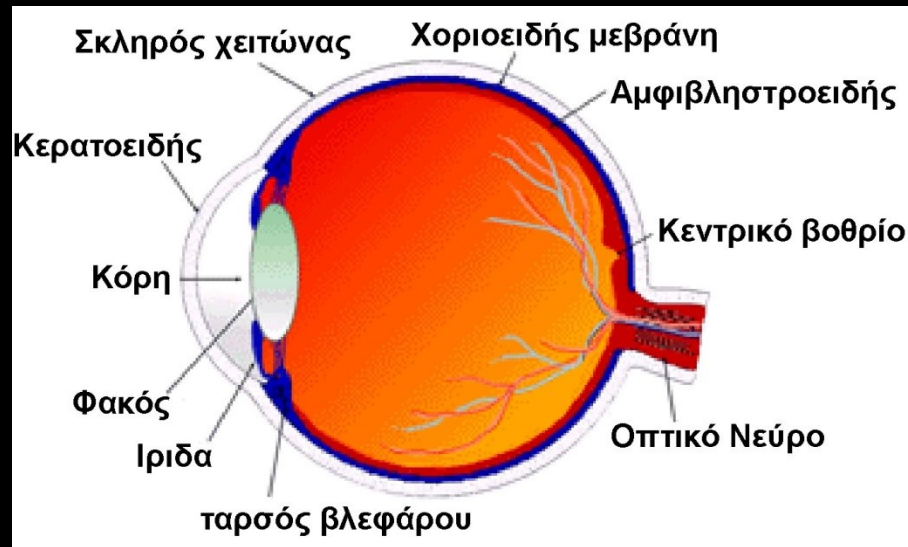
Λαμβάνοντας υπόψη το πόσο πολύπλοκος είναι ο μηχανισμός του οφθαλμού, ένα εντυπωσιακά μεγάλο ποσοστό των ανθρώπων έχει καλή όραση.

Καλή Όραση → *Εμμέτρωπες*
Ελαττωματική Όραση → *Αμέτρωπες*

Επαγγελματικές ομάδες:

- ✓ Οφθαλμίατροι
- ✓ Ειδικοί οπτομέτρες
- ✓ Τεχνολόγοι οφθαλμολόγοι
- ✓ Οπτικοί

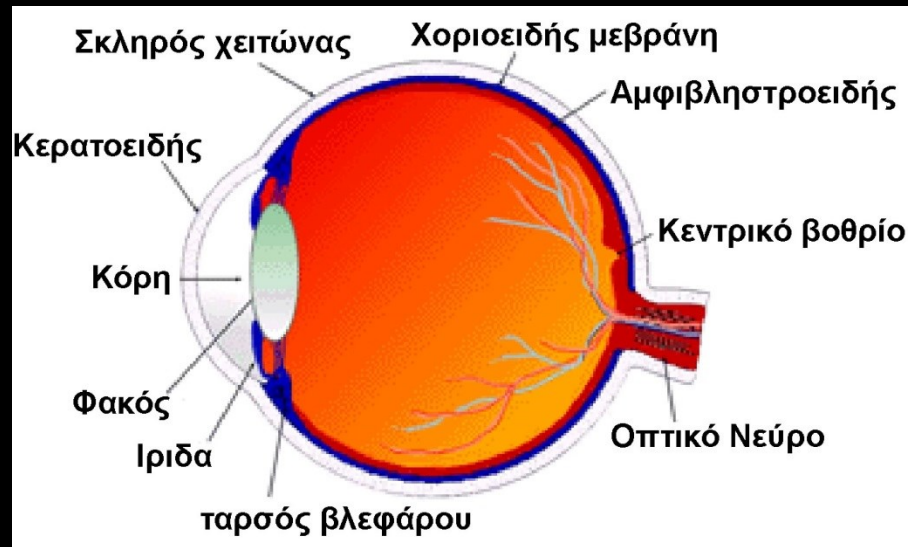
Ανατομία του οφθαλμού

Κερατοειδής

- Είναι το διαφανές κύρτωμα στο πρόσθιο μέρος του οφθαλμού και ευθύνεται για τα 2/3 περίπου της εστίασης.
- Είναι σταθερός σε σχήμα
- Ο δείκτης διάθλασης είναι σταθερός για όλους τους ανθρώπους αλλά η καμπυλότητα αλλάζει από άνθρωπο σε άνθρωπο και έχει την ευθύνη για τις περισσότερες περιπτώσεις ελαττωματικής όρασης

Ανατομία του οφθαλμού

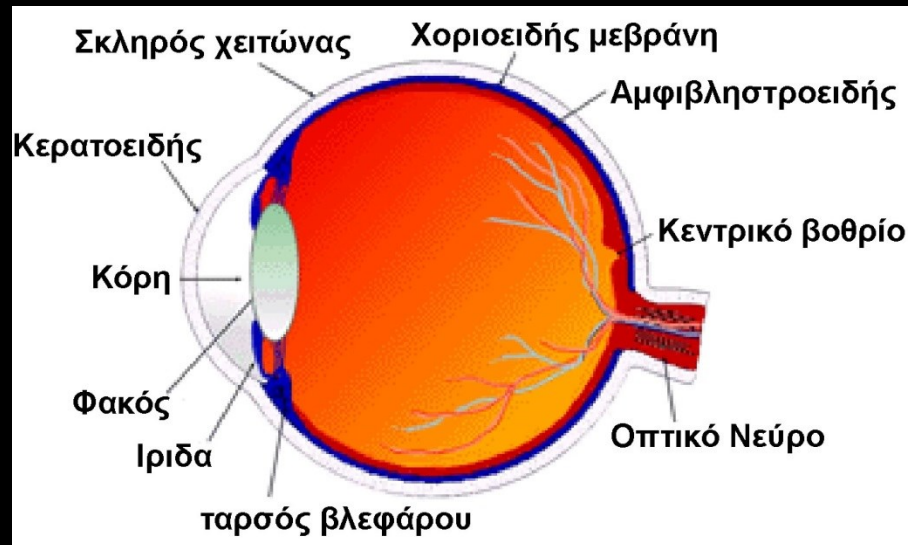

Φακός

- Ευθύνεται για την τελική εστίαση
- Παρουσιάζει μεγαλύτερη κυρτότητα στην πρόσθια επιφάνεια και μικρότερη στην οπίσθια
- Ο ενεργός δείκτης διάθλασης δεν είναι μεγαλύτερος από 1.07
- Προσαρμόζει την εστιακή του απόσταση μεταβάλλοντας την κυρτότητά του (→ ακτινωτός μύς)

Ανατομία του οφθαλμού

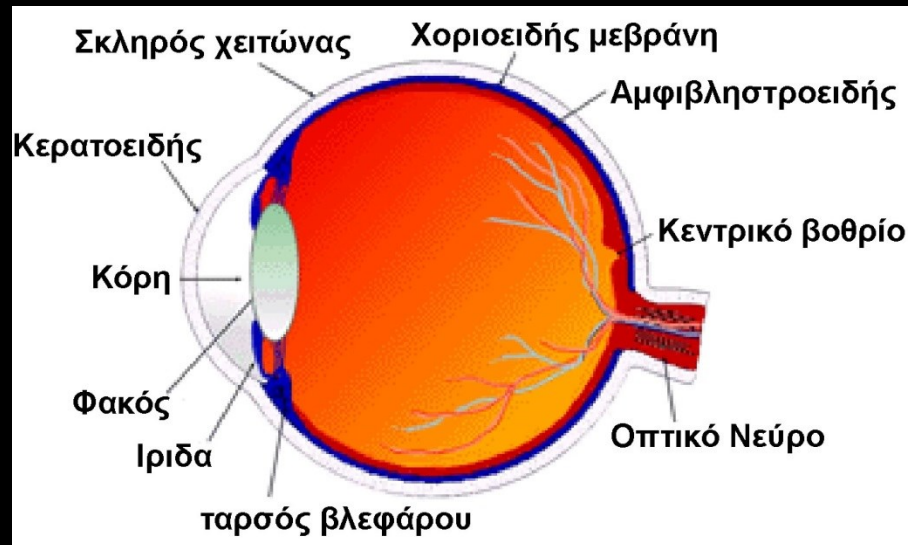

Κόρη

- Είναι το άνοιγμα που βρίσκεται στο κέντρο της ίριδας από όπου το φως εισέρχεται στον φακό
- Υπό συνθήκες μετρίου φωτός η κόρη έχει διάμετρο ~ 4mm. Αλλάζει διάμετρο από 3mm (πολύ φως) σε 8mm (αμυδρό φως)
- Χρειάζονται περίπου 300s για ανοίξει πλήρως η κόρη και περίπου 5s για να κλείσει όσον το δυνατό περισσότερο.

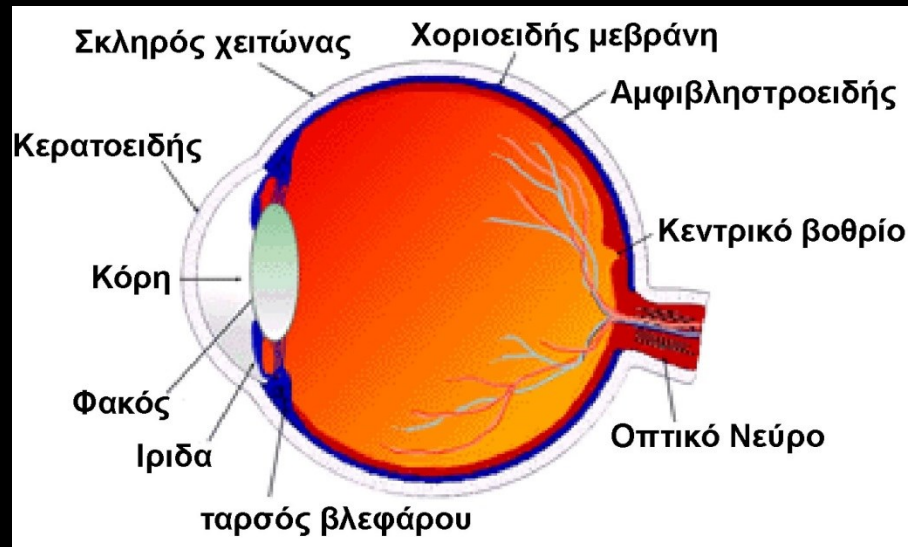
Ανατομία του οφθαλμού

Ίριδα

- Είναι ένα διάφραγμα
- Βοηθάει τον οφθαλμό αυξάνοντας ή μειώνοντας την ένταση του φωτός στον αμφιβληστροειδή
- Αυξάνει το βάθος εστίασης

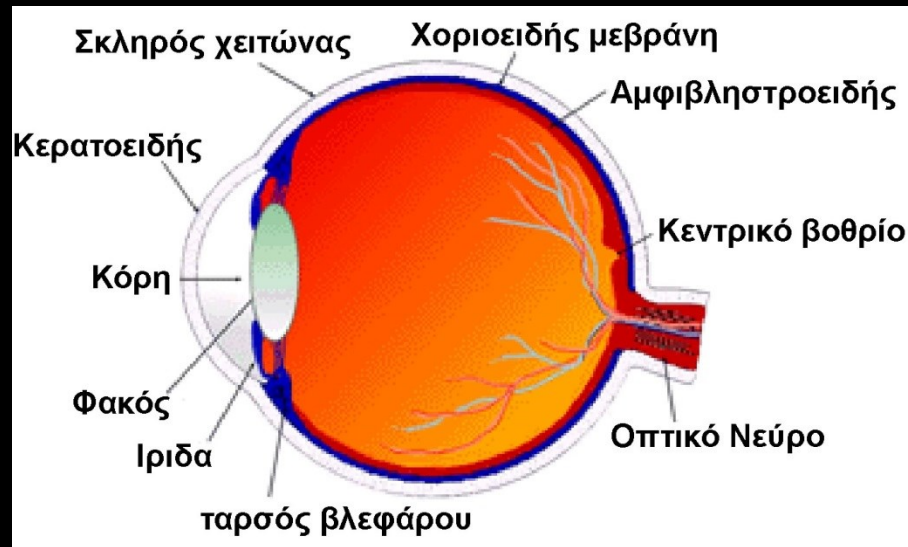
Ανατομία του οφθαλμού

Αμφιβληστροειδής

- Είναι το φωτοευαίσθητο τμήμα του οφθαλμού
- Μετατρέπει τις φωτεινές εικόνες σε ηλεκτρικές ώσεις που μεταφέρονται στον εγκέφαλο
- Μέρος του είναι:
  - η ωχρά κηλίδα
  - το κεντρικό βοθρίο

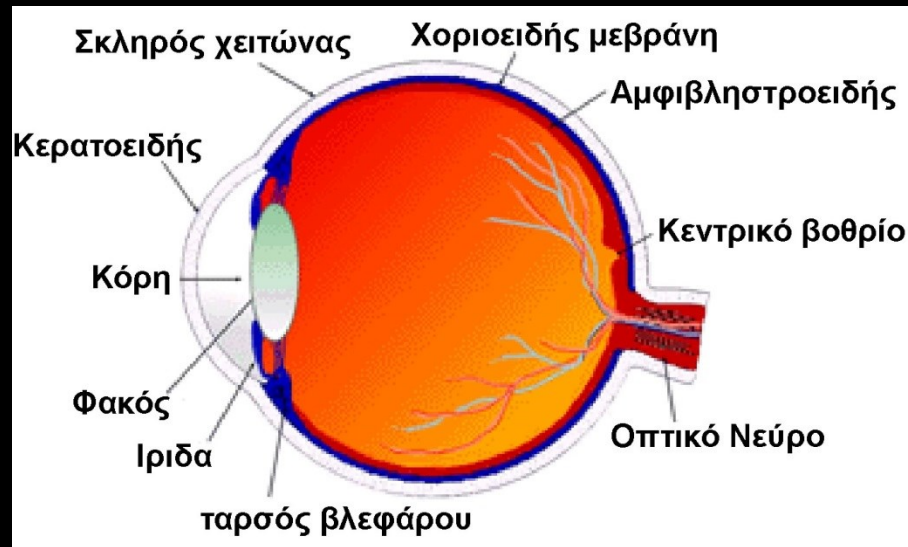
Ανατομία του οφθαλμού

Υδατοειδές Υγρό

- Γεμίζει το χώρο μεταξύ του φακού και του κερατοειδούς
- Αποτελείται κυρίως από νερό, παράγεται συνεχώς και διαφεύγει από το κανάλι του Schlemm. Φέρει θρεπτικά συστατικά
- Διατηρεί την εσωτερική πίεση στο 1.6kPa

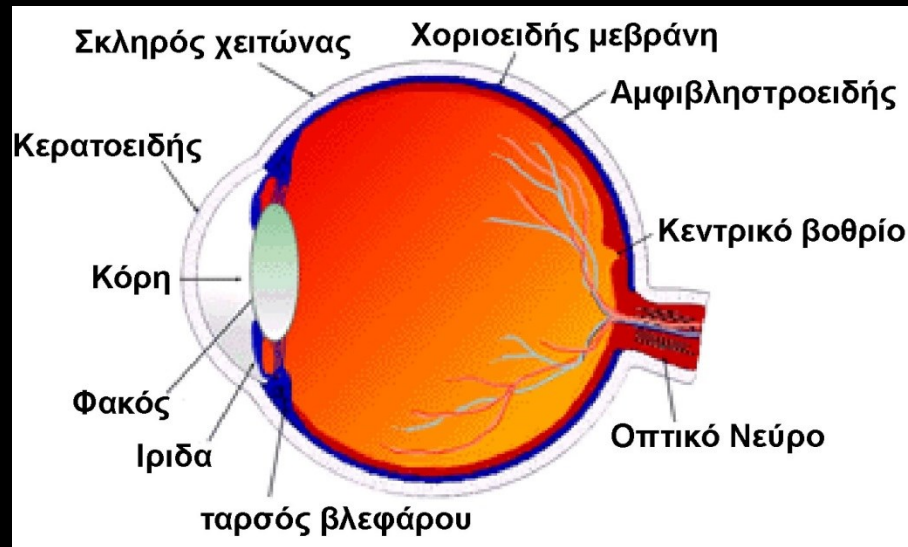
Ανατομία του οφθαλμού

Υαλοειδές Υγρό

- Γεμίζει το χώρο μεταξύ του φακού και του αμφιβληστροειδούς
- Διαυγείς ουσία
- Διατηρεί το σχήμα του οφθαλμού
- Είναι μόνιμο

Ανατομία του οφθαλμού

Σκληρός Χιτώνας

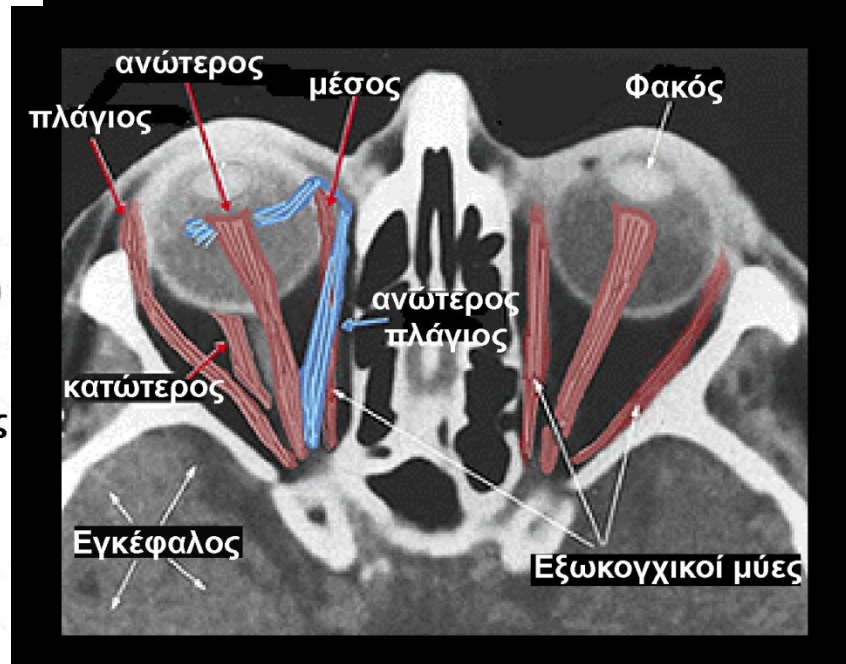
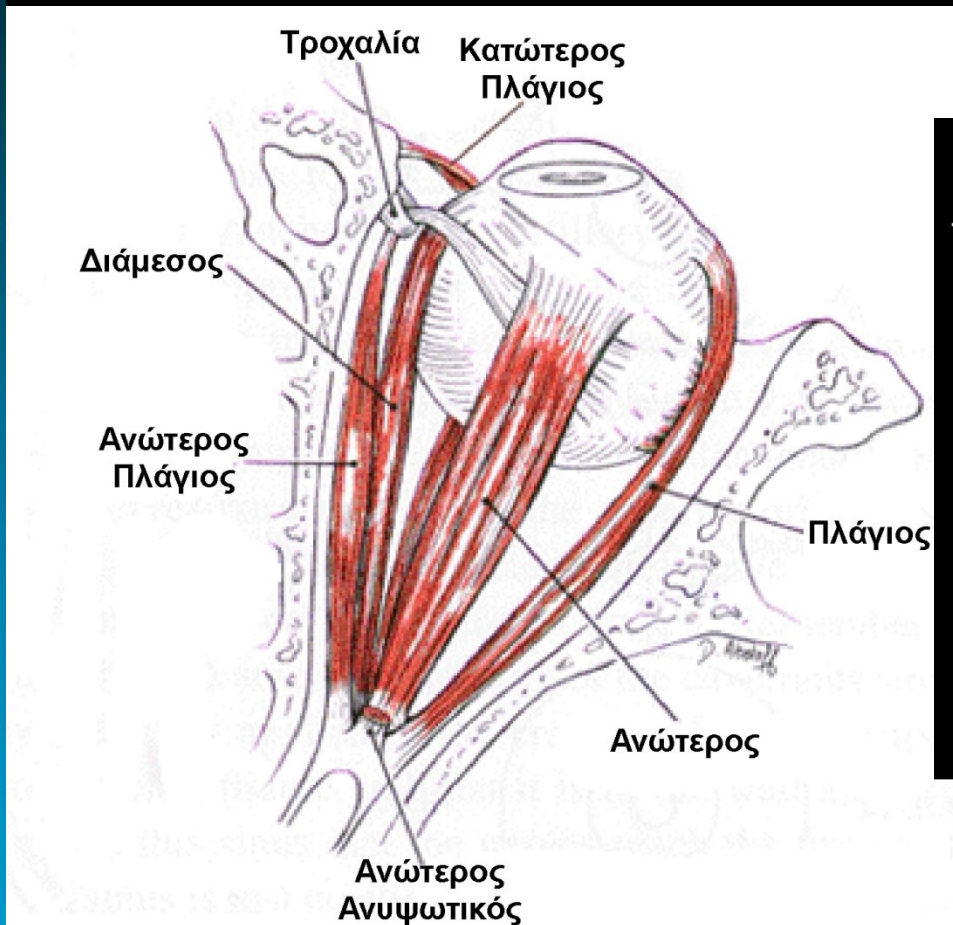
- Περιβάλλει όλο τον οφθαλμό εκτός του κερατοειδούς

Οπτικό Νεύρο

- Μεταφέρει τα ηλεκτρικά σήματα στο οπτικό κέντρο του εγκεφάλου

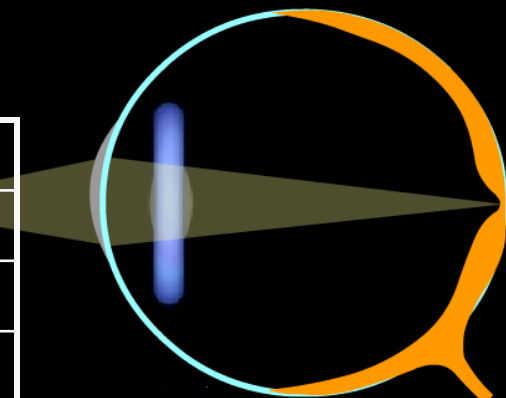
Ανατομία του οφθαλμού

Οι μύες του οφθαλμού

Το σύστημα εστίασης

Οπτικά στοιχεία	Δείκτης διάθλασης
Κερατοειδής	1,34
Υδατοειδές υγρό	1,33
Εξωτερικός φλοιός φακού	1,38
Εσωτερικό Φακού	1,41
Υαλοειδές υγρό	1,34

- Το 80% της εστίασης γίνεται από τον κερατοειδή
- Το 20% της εστίασης γίνεται από τον φακό

Διπλό σύστημα φακών

- Ακτινωτός μυς χαλαρός → φακός επίπεδος → εστίαση μακριά

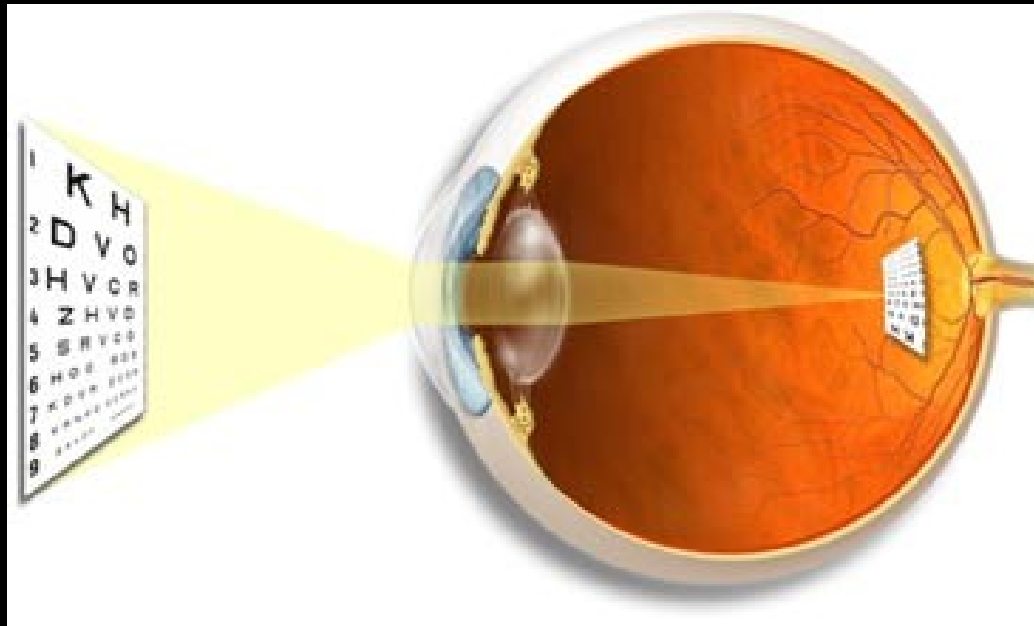
Απώτερο σημείο όρασης

- Ακτινωτός μυς συσταλμένος → φακός κυρτός → εστίαση κοντά

Εγγύτερο σημείο όρασης

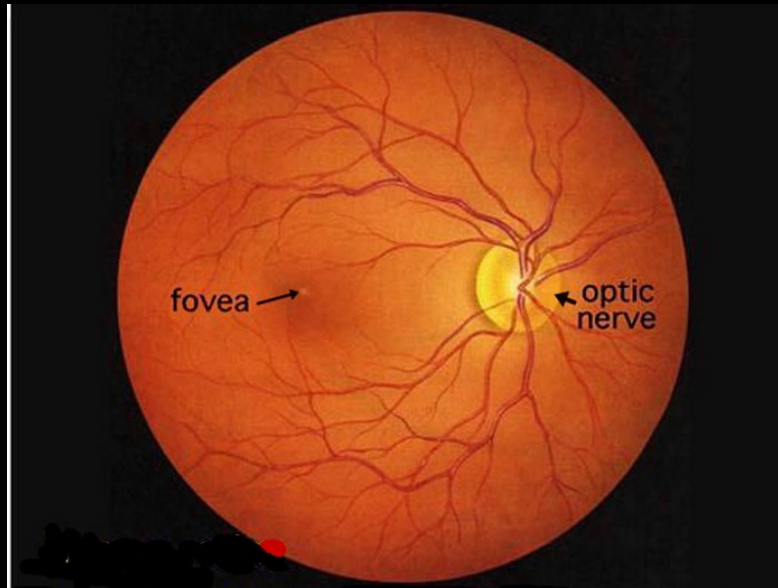

Ο αμφιβληστροειδής – ο ανιχνευτής φωτός

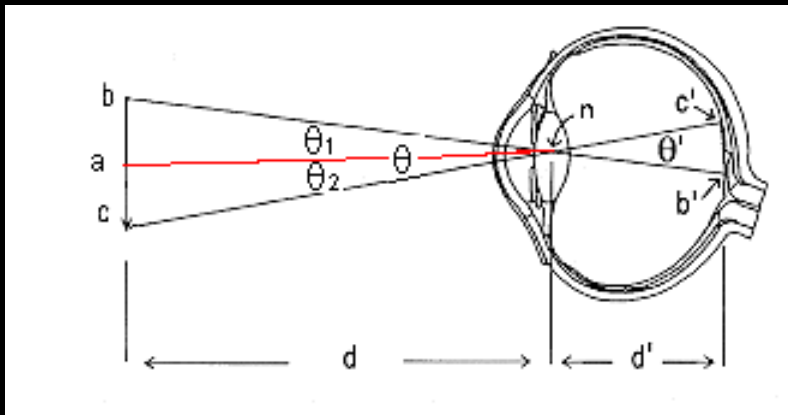

Ο αμφιβληστροειδής

Εικόνα από οφθαλμοσκόπιο

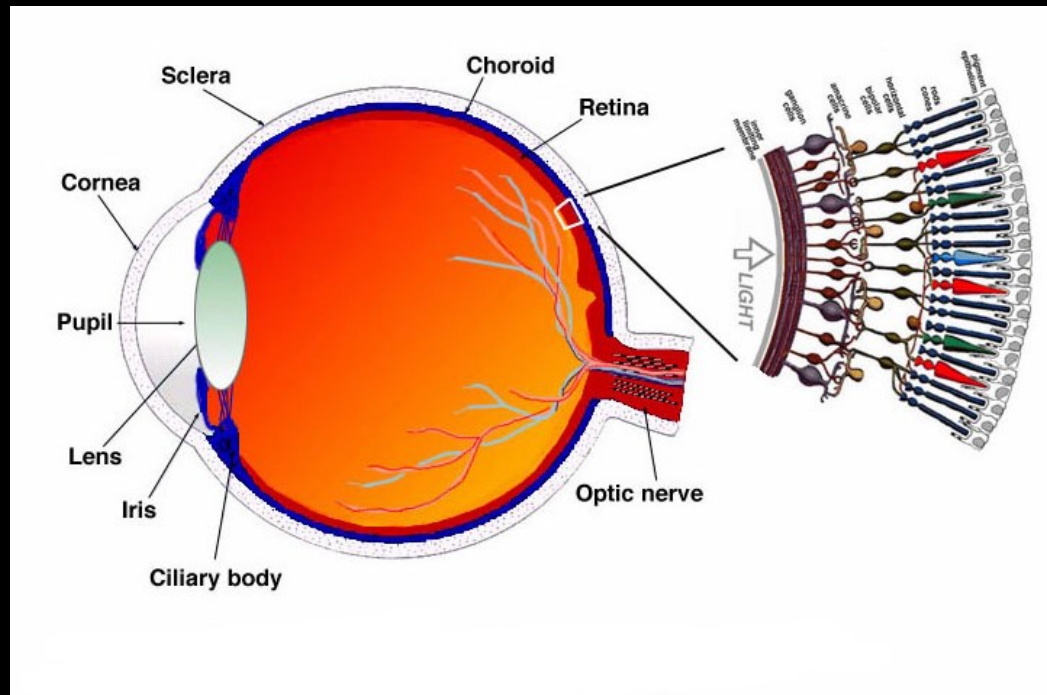

Οπτική γωνία

Μέγεθος ειδώλου

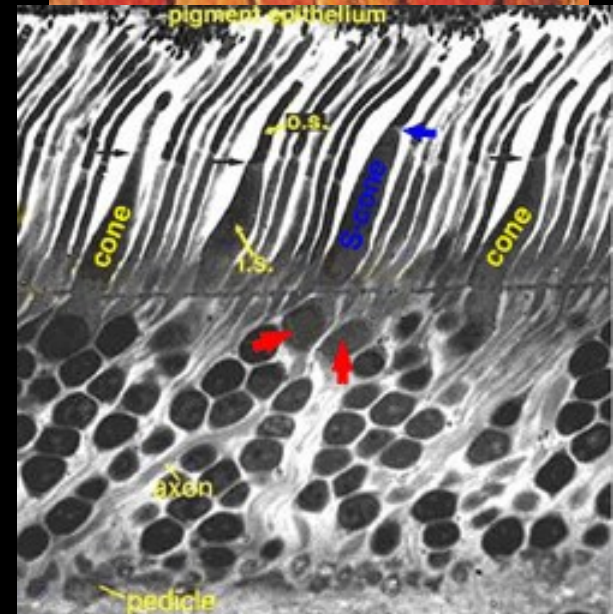
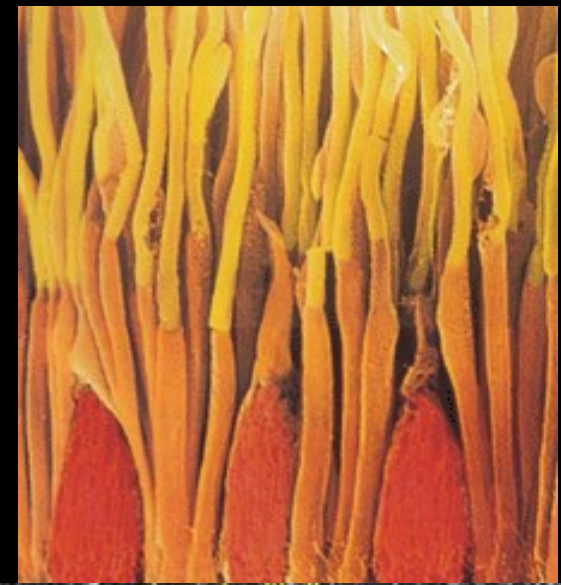
$$\frac{d}{a} = \frac{d'}{a'}$$

Ο αμφιβληστροειδής

Αποτελείται από:

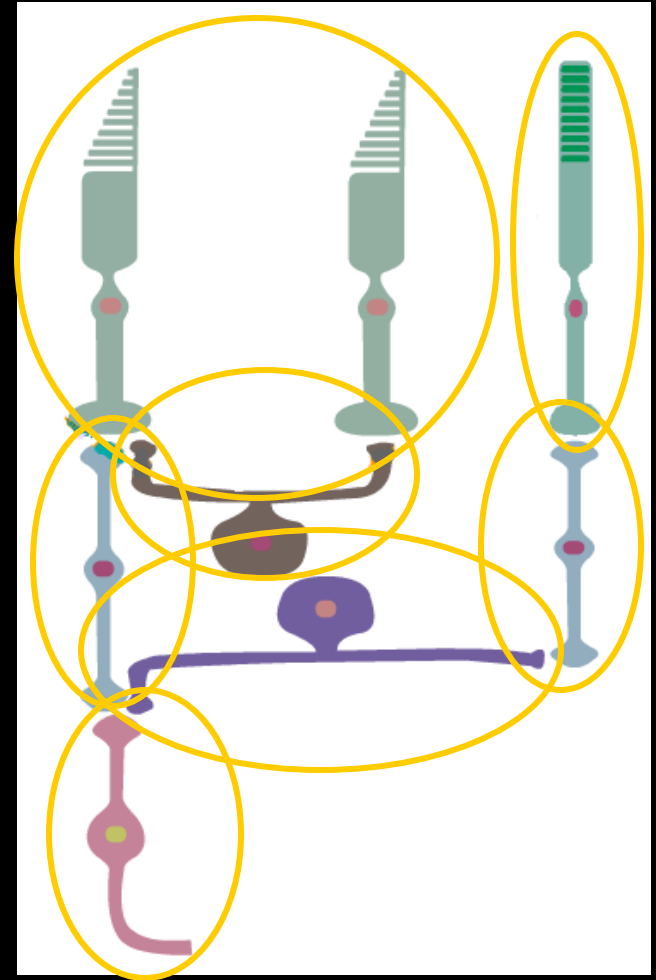
- **Κωνία**
- **Ραβδία**

Ο αμφιβληστροειδής

5 τύποι κυττάρων

- Το φως ενεργοποιεί κωνία διαφορετικών χρωμάτων
- Τα ραβδία είναι ασπρόμαυρα
- Τα γάγγλια είναι η έξοδος του οφθαλμού
- Τα διπολικά κύτταρα ενώνουν τους υποδοχείς με τα γάγγλια
- Τα οριζόντια κύτταρα συνδυάζουν το σήμα από πολλούς κώνους και καθορίζουν πόσα γάγγλια θα χρησιμοποιηθούν
- Τα Amacrine κύτταρα κάνουν το ίδιο για τα ραβδία

Ο αμφιβληστροειδής

Κωνία

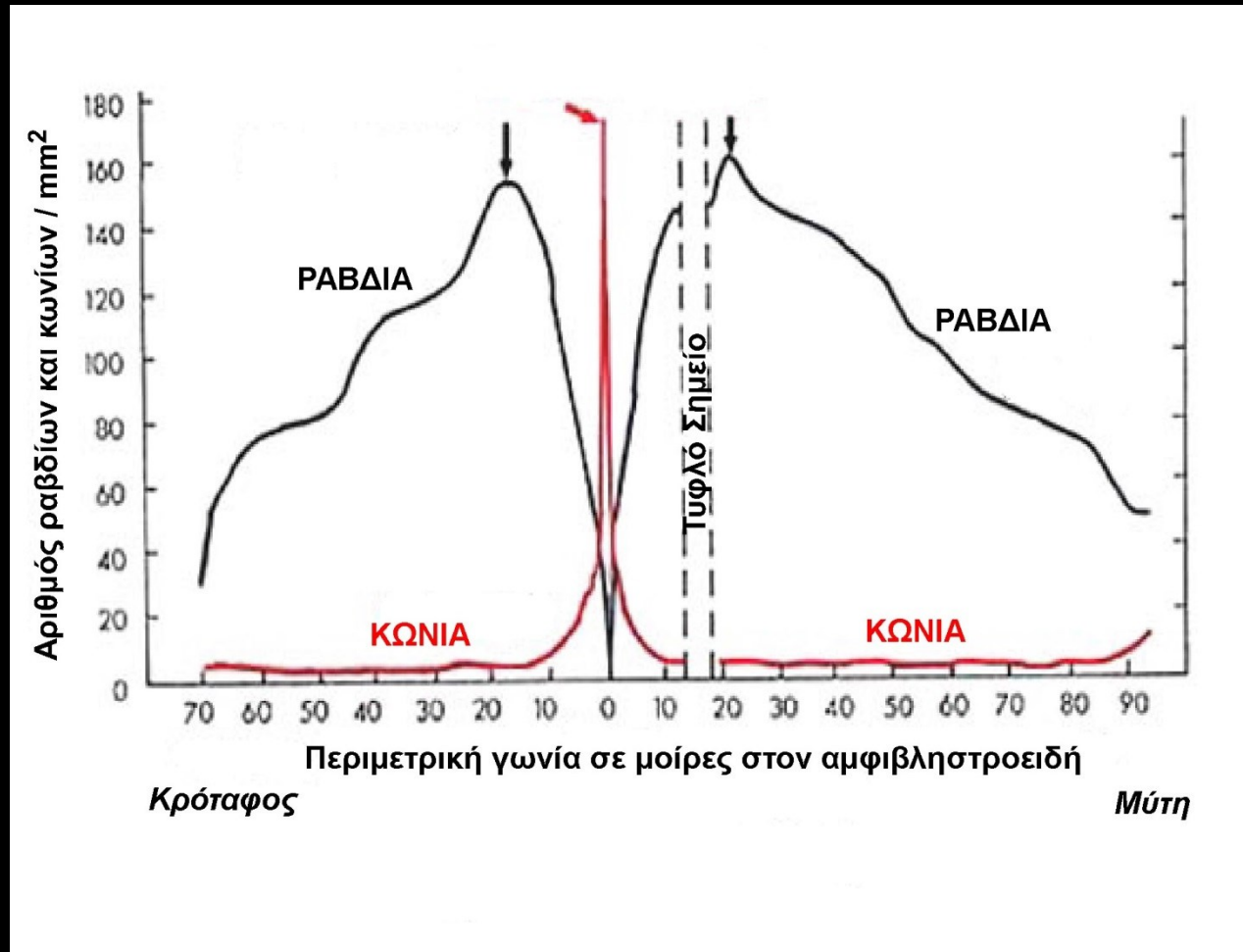
- Είναι περίπου 6.5 εκατομμύρια σε κάθε οφθαλμό
- Κάθε κωνίο έχει την δική του νευρική ίνα σύνδεσης με τον εγκέφαλο
- Λειτουργούν υπό το φως της ημέρας – *φωτοοπτική όραση*
- Με αυτά αναγνωρίζουμε λεπτομέρειες και χρώματα
- Βρίσκονται κυρίως στην περιοχή του κεντρικού βοθρίου αλλά μερικά είναι διασκορπισμένα και στον υπόλοιπο αμφιβληστροειδή

Ραβδία

- Είναι περίπου 120 εκατομμύρια σε κάθε οφθαλμό
- Λειτουργούν περισσότερο με λίγο φως – *νυχτερινή ή σκοτοοπτική όραση*
- Με αυτά έχουμε την περιφερειακή όραση
- Δεν μπορούν να ξεχωρίσουν χρώμα (ασπρόμαυρη εικόνα)
- Καλύπτουν τον μεγαλύτερο μέρος του αμφιβληστροειδή

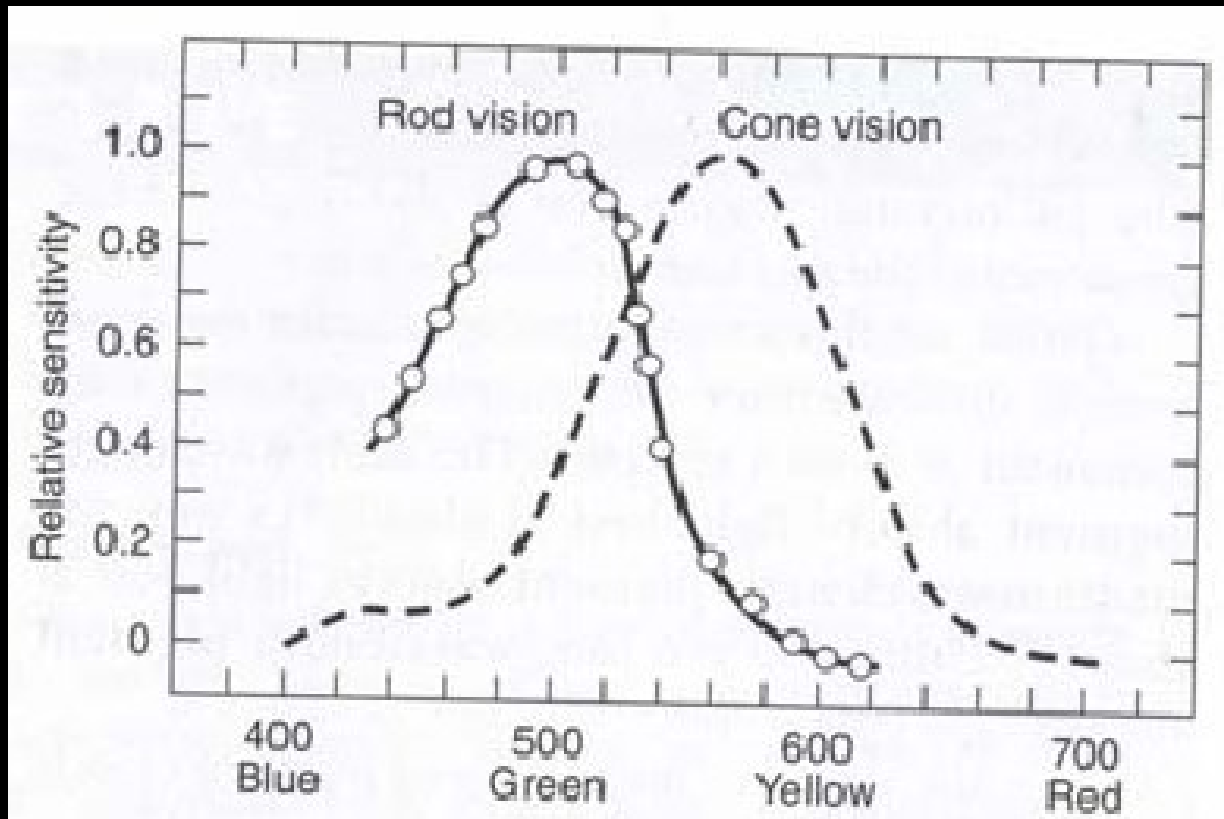
Ο αμφιβληστροειδής

Κατανομή κωνίων και ραβδίων στο χώρο

Ο αμφιβληστροειδής

Κατανομή κωνίων και ραβδίων συναρτήσει του μήκος κύματος

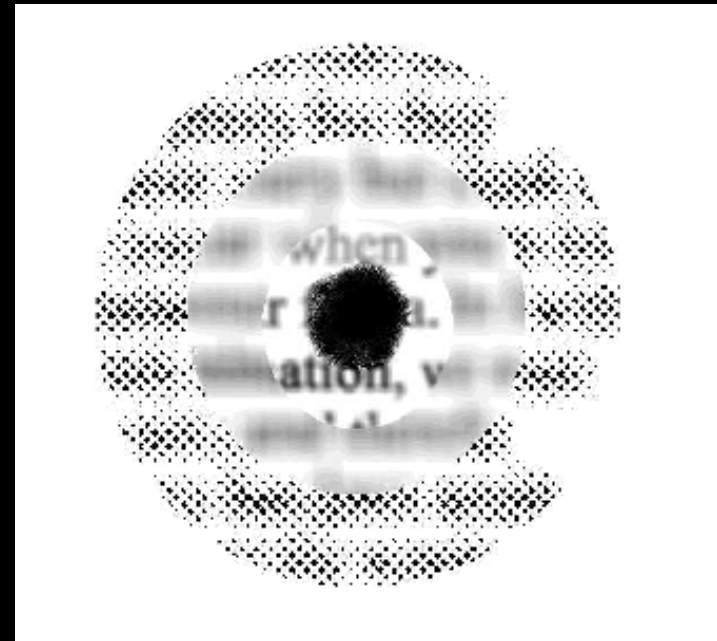

Ο αμφιβληστροειδής

Όραση την ημέρα και την νύχτα

Με το φως της ημέρας μόνο το κεντρικό βοθρίο διακρίνει λεπτομέρειες και χρώμα

Την νύχτα υπάρχει μόνο περιφερειακή, ασπρόμαυρη όραση. Το κεντρικό βοθρίο είναι τυφλό

Ο αμφιβληστροειδής

Όραση την ημέρα και την νύχτα

✓ Τα περιφερειακά ραβδία έχουν μικρή πυκνότητα

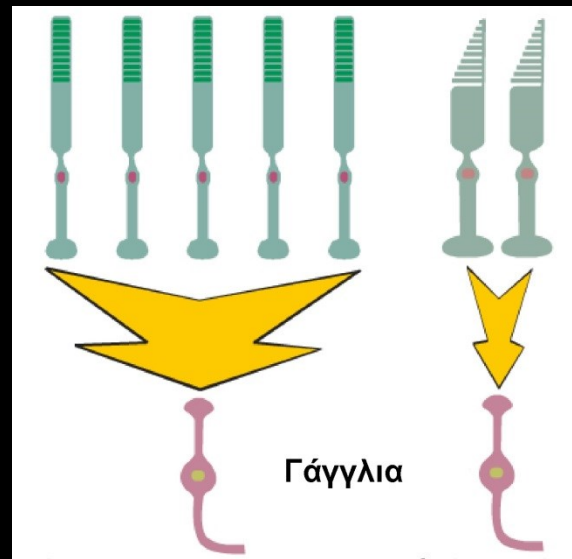
✓ Τα περιφερειακά ραβδία έχουν μεγάλη σύγκλιση

✓ Τα περιφερειακά ραβδία ολοκληρώνουν σε μία περιοχή 3 μοιρών

✓ **Μικρή διακριτική ικανότητα**

✓ Τα κωνία του βοθρίου έχουν μεγάλη πυκνότητα

✓ Τα κωνία του βοθρίου έχουν μικρή σύγκλιση

✓ Τα κωνία του βοθρίου ολοκληρώνουν σε μία περιοχή 0.03 μοιρών

✓ **Μεγάλη διακριτική ικανότητα**

Ο αμφιβληστροειδής

Χρονική απόκριση κωνίων και ραβδίων συναρτήσει της έντασης

